

Lagrådsremiss

Läkarintyg för första sjukfrånvarodagen

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 12 april 2007

Cristina Husmark Pehrsson

Kjell Rempler
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Lagrådsremissen innehåller ett förslag till lag om ändring av lagen (1991:1047) om sjuklön vilket ger arbetsgivare möjlighet att från en arbetstagare begära läkarintyg som avser förhållanden redan från och med den första sjukdagen i en sjuklöneperiod. Flera arbetsgivare har redan i dag en sådan möjlighet med stöd i kollektivavtal. Genom förslaget får samtliga arbetsgivare rätt att i särskilda fall begära in läkarintyg som avser förhållanden under perioden före den sjunde kalenderdagen efter sjukanmälningsdagen, vilken annars är den dag från vilken arbetstagaren vanligtvis skall styrka sin nedsatta arbetsförmåga. Underlåter en arbetstagare utan godtagbart skäl att lämna intyg enligt arbetsgivarens begäran är arbetsgivaren inte skyldig att utge sjuklön för den återstående delen av sjuklöneperioden.

Syftet med förslaget är framförallt att förbättra arbetsgivarnas kontroll i samband med de anställdas sjukfrånvaro samt att ge arbetsgivarna ett verktyg som underlättar för dem att ta det arbetsgivaransvar som följer i samband med denna frånvaro.

De nya bestämmelserna, som skall tillämpas i de fall inte annat gäller enligt kollektivavtal, föreslås träda i kraft den 1 januari 2008.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	3
2	Lagtext.....	4
3	Ärendet och dess beredning.....	6
4	Bakgrund	6
5	Förslag till utökade möjligheter för arbetsgivare att begära läkarintyg.....	8
6	Ikraftträdande, m.m.	15
7	Förslagets konsekvenser.....	15
8	Författningskommentar	16
Bilaga 1	Lagförslag i promemorian Läkarintyg för första sjukfrånvarodagen	19
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser	21

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:1047) om sjuklön

dels att 2 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Ett avtal som innebär att arbetstagarens rättigheter enligt denna lag upphävs eller inskränks är ogiltigt i den delen.

Utan hinder av första stycket får avvikelser göras från 8 § andra stycket *och* 9 § genom kollektivavtal som på arbetstagar sidan har slutits eller godkänts av en sådan central arbetstagarorganisation som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Den närmare beräkningen av sjuklönens storlek enligt 6 § får också bestämmas på det sättet. En arbetsgivare som är bunden av ett sådant kollektivavtal får tillämpa avtalet även på arbetstagare som inte tillhör den avtalsslutande arbetstagarorganisationen, under förutsättning att de sysselsätts i arbete som avses med avtalet och inte omfattas av något annat tillämpligt kollektivavtal.

Utan hinder av första stycket får avvikelser göras från 8 § andra stycket, 9 *och* 10 a §§ genom kollektivavtal som på arbetstagar sidan har slutits eller godkänts av en sådan central arbetstagarorganisation som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Den närmare beräkningen av sjuklönens storlek enligt 6 § får också bestämmas på det sättet. En arbetsgivare som är bunden av ett sådant kollektivavtal får tillämpa avtalet även på arbetstagare som inte tillhör den avtalsslutande arbetstagarorganisationen, under förutsättning att de sysselsätts i arbete som avses med avtalet och inte omfattas av något annat tillämpligt kollektivavtal.

10 a §

En arbetsgivare får, om det finns särskilda skäl för det, begära att arbetstagaren genom intyg från läkare eller tandläkare styrker nedsättningen av arbetsförmågan under tid som anges i 10 §. Intyget behöver inte innehålla närmare uppgift om vilken sjukdom arbetstagaren lider av. Arbetsgivarens begäran skall vara skriftlig.

Har arbetstagaren utan godtagbart skäl underlåtit att lämna ett

intyg i enlighet med begäran enligt första stycket, är arbetsgivaren inte skyldig att utge sjuklön för den del av den aktuella sjuklöneperioden för vilken det saknas sådant intyg.

Om en fråga som avses i första stycket regleras i ett kollektivavtal som avses i 2 § andra stycket, tillämpas inte bestämmelsen i andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008 och tillämpas på en sjuklöneperiod som påbörjas efter ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

I budgetpropositionen för 2007 aviserade regeringen att arbetsgivarna borde få möjlighet att från en arbetstagare begära läkarintyg som avser förhållanden redan från och med den första sjukdagen i en sjuklöneperiod. Utifrån regeringens uttalande i budgetpropositionen har det inom Socialdepartementet utarbetats förslag till nya bestämmelser om läkarintyg. Förslaget har redovisats i promemorian Läkarintyg för första sjukfrånvarodagen som finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S2007/2145/SF). Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. I *bilaga 2* finns en förteckning över remissinstanserna. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (S2007/2145/SF).

4 Bakgrund

Nuvarande reglering i lag

En arbetstagare har enligt lagen (1991:1047) om sjuklön (SjLL) rätt till sjuklön vid sjukdom som sätter ned arbetsförmågan. I 8 § andra stycket SjLL finns en bestämmelse om läkarintyg. Enligt denna bestämmelse är arbetsgivaren skyldig att utge sjuklön för tiden från och med den sjunde dagen efter dagen för sjukanmälan endast om arbetstagaren styrker nedsättningen av arbetsförmågan under denna tid genom intyg av läkare eller tandläkare. Det är arbetsgivaren som bedömer arbetstagarens rätt till sjuklön. Läkarintyget utgör i förekommande fall därvid en del av det underlag som ligger till grund för denna bedömning.

I 10 § SjLL finns bestämmelser om föreläggande att lämna läkarintyg. Om det finns särskilda skäl som talar för det skall Försäkringskassan enligt bestämmelsen antingen ålägga arbetstagaren att i en pågående sjukperiod styrka nedsättningen av arbetsförmågan med intyg från läkare eller tandläkare från en tidigare dag än sjunde dagen efter sjukanmälningsdagen eller ålägga arbetstagaren att styrka nedsättningen av arbetsförmågan med intyg från och med den första dagen i varje kommande sjukperiod. Åläggandet kan ske på initiativ av Försäkringskassan eller efter en framställning från arbetsgivaren. Särskilda skäl för att ålägga en arbetstagare att lämna läkarintyg kan enligt förarbetena till SjLL (prop. 1990/91:181 sid. 76) föreligga såväl när det finns speciella rehabiliteringssynpunkter att beakta som när kontrollsynpunkter talar för tidigareläggning av kravet på intyg. Ett beslut om läkarintygsföreläggande får inte avse längre tid än ett år. Har Försäkringskassan beslutat om åläggande enligt 10 § SjLL är arbetsgivaren enligt 8 § tredje stycket inte skyldig att utge sjuklön, om arbetstagaren inte iakttar vad som har ålagts honom eller henne.

Reglering i kollektivavtal

Genom kollektivavtal kan det med stöd av 2 § SjLL göras avvikelser från vissa bestämmelser i lagen. Detta gäller bl.a. arbetstagarens skyldigheter

i fråga om intyg från läkare vilka kan göras mer omfattande än kraven enligt SjLL. På det sättet kan rätten till sjuklön göras beroende av att arbetstagaren styrker nedsättningen av arbetsförmågan genom intyg som avser en tidigare dag än sjunde kalenderdagen efter sjukanmälningsdagen. Ett sådant avtal kan även ge arbetsgivaren möjligheter att anvisa en arbetstagare till en viss vårdgivare som till exempel en företagshälsovård. Genom kollektivavtal kan det också avtalas fram att läkarintyget skall innehålla närmare uppgift om arbetstagarens sjukdom.

Det finns ingen fullständig information om i vilken omfattning dagens kollektivavtal innehåller föreskrifter om att arbetsgivarna av sina arbetstagare kan begära in läkarintyg som avser förhållanden en tidigare dag än sjunde kalenderdagen efter sjukanmälningsdagen. Det är emellertid ganska vanligt att sådan möjlighet lämnas genom kollektivavtal vilket också flera remissinstanser bekräftar. Det saknas vidare statistiskt underlag att lägga till grund för en säker bedömning av i vilken utsträckning arbetsgivarna efterfrågar ett s.k. förstadagsintyg med stöd i kollektivavtal. Denna möjlighet lär emellertid vara relativt sparsamt utnyttjad av arbetsgivarna och förefaller i de flesta fall användas endast i de fall detta bedömts nödvändigt. Denna uppfattning får visst stöd genom uppgifter från Försäkringskassan om att arbetsgivarna i mycket begränsad omfattning vänder sig till myndigheten med begäran om att en arbetstagare skall föreläggas att visa läkarintyg från en tidigare tidpunkt.

I kollektivavtalen har bestämmelserna om förstadagsintyg utformats på olika sätt. Som skäl för att med stöd av bestämmelser i kollektivavtal begära ett läkarintyg som avser förhållanden före den sjunde dagen efter sjukanmälningsdagen åberopas bland annat upprepad sjukfrånvaro, misstanke om att den anställda har missbruksproblem, misstanke om att andra orsaker än sjukdom ligger bakom frånvaron eller misstanke om att frånvaron är ett utslag för någon form av missnöjesyttring.

Hanteringen av intyg

Inom hälso- och sjukvården utfärdas dagligen ett mycket stort antal intyg och utlåtanden för en mängd skilda ändamål och på begäran av olika intressenter. Vad gäller hälso- och sjukvårdens skyldigheter att utfärda läkarintyg kan nämnas att det i 10 § patientjournallagen (1985:562) föreskrivs att den som enligt 9 § samma lag är skyldig att föra patientjournal skall på begäran av patienten utfärda intyg om vården. Patientavgiften för läkarbesök betalas i dag vanligtvis antingen av den försäkrade eller dennes arbetsgivare. I kollektivavtalen har föreskrifter om detta utformats på olika sätt. Det förefaller dock inte vara ovanligt att arbetsgivaren betalar för läkarbesöket, i synnerhet när ett läkarintyg krävs för tid tidigare än den sjunde dagen efter sjukanmälningsdagen och i de fall arbetsgivarna har anvisat till vilken läkare den anställda skall vända sig. Försäkringskassan betalar vanligtvis inte ersättning för läkarintyg.

5 Förslag till utökade möjligheter för arbetsgivare att begära läkarintyg

Regeringens förslag: I lagen (1991:1047) om sjuklön skall det införas en bestämmelse som ger arbetsgivare rätt att begära att en arbetstagare lämnar intyg från läkare eller tandläkare för att styrka nedsättning av arbetsförmågan under tiden före den sjunde dagen efter sjukanmälningensdagen i en pågående sjukperiod eller från och med den första dagen i varje kommande sjukperiod som infaller inom upp till ett år från tiden för begäran. Någon sjukdomsdiagnos behöver inte framgå av intyget. Arbetsgivarens begäran skall vara skriftlig.

Underlåter arbetstagaren utan godtagbart skäl att lämna intyg i enlighet med en sådan begäran är arbetsgivaren inte skyldig att utge sjuklön för den del av sjuklöneperioden för vilken det saknas sådant intyg.

De nya bestämmelserna om begäran att lämna intyg och dess konsekvenser skall inte tillämpas, om annat följer av kollektivavtal. Den nya bestämmelsen om underlåtenhet att lämna intyg skall inte heller tillämpas, om en arbetsgivares rätt att begära intyg regleras i kollektivavtal.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har helt eller delvis tillstyrkt förslaget. De fackliga organisationerna samt *Sveriges Kommuner och Landsting* har avstyrkt förslaget.

Försäkringskassan anser det vara bra att arbetsgivarna får rätt att avgöra om läkarintyg behöver infordras tidigare än sjunde dagen efter sjukanmälningensdagen. Det finns dock enligt *Försäkringskassan* en risk för att primärvårdens resurser överutnyttjas om arbetsgivarna får rätt att begära läkarintyg, vilket bör följas upp. Enligt myndigheten bör *Försäkringskassans* egen möjlighet att fatta beslut om läkarintygsföreläggande enligt lagen om sjuklön slopas.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) anser att vad som skall gälla rörande läkarintyg är en fråga för arbetsmarknadens parter. Förbundet anför att förslaget riskerar att leda till en orimlig situation på vårdcentraler och andra öppenvårdsmottagningar, där tillgängligheten redan kan vara ett problem. Denna typ av ”intygsbesök” skulle enligt förbundet innebära att de som är svårt sjuka och de med kroniska sjukdomar skulle trängas undan, vilket går stick i stäv med de prioriteringar som hälso- och sjukvården skall göra enligt Hälso- och sjukvårdslagen. Dessa negativa effekter uppvägs enligt förbundet inte av några säkra positiva effekter inom vare sig sjukskrivningsprocess eller vårdkvalitet. *Stockholms läns landsting* är positivt till förslaget men anför att det är svårt att bedöma i vilken utsträckning detta kan kräva utökade insatser från sjukvården, varför det bör göras en utvärdering efter viss tid.

Arbetsdomstolen anför att det saknas behov av den föreslagna bestämmelsen i 10 a § tredje stycket lagen (1991:1047) om sjuklön med hänsyn till att avvikelser från 10 a § får göras genom kollektivavtal med stöd av 2 §. *Kammarrätten i Göteborg* anser att möjligheten att begära läkarintyg för första sjukfrånvarodagen bör finnas för alla arbetsgivare. *Länsrätten i*

Östergötlands län anför att möjligheten att begära läkarintyg bör gälla även intyg av tandläkare och att bestämmelsen i 10 a § sista stycket bör utgå. Enligt länsrätten bör det i 8 § tredje stycket, såvitt gäller Försäkringskassans beslut om läkarintygsföreläggande, införas en motsvarighet till den föreslagna bestämmelsen i 10 a § andra stycket om att skyldigheten att utge sjuklön inte upphör, om det finns godtagbart skäl för att inte efterkomma arbetsgivarens begäran om läkarintyg.

Arbetsgivarverket, som tillstyrker förslaget, anser att det bör vara obligatoriskt med uppgift om sjukdom i både sjukförsäkringen och läkarintyg. I annat fall bör enligt verket dessa ärenden i stället föras över till Försäkringskassan som får betala sjukpenning och ansvara för utredning av eventuellt rehabiliteringsbehov. *Svenskt Näringsliv* och *Företagarna*, som också tillstyrker förslaget, föreslår att det införs en rätt för arbetsgivare att anvisa läkare.

Landsorganisationen i Sverige (LO), som avstyrker förslaget, anser att arbetsgivarnas nuvarande möjligheter att kräva förstadagsintyg är fullt tillräckliga. LO menar att förslaget kan innebära godtycke och onödiga konflikter samt en risk för att fler arbetsgivare slentrianmässigt kommer att kräva läkarintyg vilket innebär ett ökat tryck på hälso- och sjukvårdens resurser. Enligt LO medför förslaget en osäkerhet om vem som skall stå för kostnaden av ett sådant intyg. Vidare menar LO att det är orimligt att arbetstagaren, på egen bekostnad, skall styrka sjukdom med intyg för den första sjukdagen som är en karensdag för vilken det inte betalas någon sjuklön.

Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) och *Tjänstemannaförbundet HTF*, som också avstyrker förslaget, anser att det redan finns tillräckliga möjligheter att motverka den kortvariga sjukfrånvaron och att förslaget kan medföra en felaktig disponering av läkarresurserna. De anser att förslaget förskjuter maktförhållandena på arbetsplatserna, eftersom arbetsgivarens begäran om läkarintyg inte kan överklagas, vilket kan medföra ökad rättsosäkerhet och fler konflikter på arbetsplatserna. Enligt TCO krävs garantier för att varje arbetstagare kan få läkarintyg för dagen för insjuknandet. För att förebygga ett slentrianmässigt utnyttjande av möjligheten att begära läkarintyg bör enligt HTF arbetsgivaren stå för kostnaden för intyg.

Sveriges Akademikers Centralorganisation anser att frågan om arbetsgivares rätt att begära in läkarintyg för första sjukfrånvarodagen löses bäst genom kollektivavtal och att det inte finns behov av ytterligare lagstiftning. *Lärarnas Riksförbund* avvisar förslaget, eftersom förbundet anser att frågan tillhör arbetsmarknadens parter ansvar. *Sveriges Läkarförbund* tillägger att ett läkarintyg för första sjukdagen inte blottlägger något rehabiliteringsbehov. Enligt förbundet finns det risk för att en rätt för arbetsgivare att begära intyg från första dagen kommer att öka trycket på vårdcentralerna och att patienter med större behov kan få stå tillbaka.

Ordförande i Delegationen mot felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen (FUT) har inga invändningar mot förslaget men anser att möjligheterna till omprövning av ett krav från arbetsgivaren på läkarintyg bör regleras. Ordförande anser att reglerna om läkarintyg blir enklare om de gäller för samtliga anställda och arbetsgivare oberoende av kollektivavtal.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget utan erinringar och *Göta Hovrätt* har inte några invändningar.

Skälen för regeringens förslag

Problem kopplade till sjukfrånvaron

Sjukfrånvarons omfattning utgör ett stort problem för såväl staten, medborgarna som arbetsgivarna. För den enskilde innebär upprepade eller utdragna sjukfrånvaro att delaktighet i förvärvslivet försvåras. I förlängningen medför frånvaro av denna karaktär risk för utanförskap. Det är av hänsyn inte minst till arbetstagarna, angeläget att det vidtas åtgärder som skapar förutsättningar för snabba insatser i syfte att underlätta den enskildes återgång till arbetslivet. Det bör finnas instrument för tidig upptäckt av uppkommande behov av åtgärder, såsom rehabiliteringsinsatser, för att undvika en negativ utveckling av nyttjandet av sjuklönesystemet.

Utöver de problem det kan innebära för den enskilde, genererar en arbetstages sjukfrånvaro under de första fjorton dagarna i regel kostnader för arbetsgivaren i form av sjuklön jämte sociala avgifter. Vid sjukfrånvaro tillämpas visserligen en karensdag, som utgörs av den första frånvarodagen i en sjukperiod och för vilken det inte betalas sjuklön. Oaktat detta kan det dock redan för den första sjukdagen uppkomma vissa merkostnader för arbetsgivaren, t.ex. för vikarie eller ändrad arbetsplanering. Det ligger i såväl arbetsgivarnas som i samhällets intresse att det finns goda förutsättningar för att bedriva näringsverksamhet. Sjukfrånvaro och kostnader för sjuklön är i detta sammanhang av betydelse.

Från det allmännas sida finns det även ett stort intresse av att i möjligaste mån försöka säkra att sjuklönesystemet nyttjas på ett adekvat sätt så att endast de som är berättigade till sjuklön erhåller sådan. Det är viktigt att se till att inte arbetstagare obehörigen uppbär sjuklön då sjuklöneperioden kan bli inledningen till en längre sjukperiod som i regel medför uttag av sjukpenning alternativt sjuk- eller aktivitetsersättning. Kostnaderna för sjukfrånvaron belastar i många fall både arbetsgivare och trygghetssystemen. Det finns således en stark och utbredd ambition att hålla sjukfrånvaron nere och tillse att systemen nyttjas enligt intentionerna.

En arbetsgivare kan av flera skäl vara i behov av ett läkarintyg som visar nedsättning av den anställdes arbetsförmåga redan den första sjukdagen i en sjukperiod. Ett läkarintyg kan underlätta för en arbetsgivare att ta ställning till en anställds behov av rehabilitering eller behovet av arbetsplatsanpassning. I synnerhet när arbetstagaren vid upprepade tillfällen är frånvarande från arbetet på grund av sjukdom kan ett läkarintyg som avser den tidigare delen av sjuklöneperioden vara behövligt. Detta gäller särskilt i fall där det inte tidigare har förekommit någon läkarkontakt. I andra fall kan det röra sig om misstanke om att den anställda har andra problem, såsom missbruksproblem, och att han eller hon behöver hjälp för att ta sig ur dessa.

Behov av intyg för första sjukdagen kan även föreligga om den anställda ofta anmäler sig sjuk på en viss veckodag eller om det inte har

framkommit någon rimlig förklaring till sjukskrivningsmönstret. Vid misstanke om att den anställda nyttjar rätten till sjuklön felaktigt bör det finnas möjlighet att snabbt och enkelt kunna konstatera om så är fallet.

Enligt 22 kap. 3 § AFL skall arbetsgivaren svara för att de åtgärder vidtas som behövs för en effektiv rehabilitering. Enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) skall arbetsgivaren vidare se till att det i verksamheten finns en på lämpligt sätt organiserad arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet. Med hänsyn till arbetsgivarens ansvar för sina anställda kan det vara av väsentlig betydelse att en arbetsgivare vid en arbetstagares sjukfrånvaro så tidigt som möjligt får vetskap om rådande förhållanden och om arbetstagaren är i behov av någon särskild insats för att kunna återgå i arbete. Enligt *Tjänstemannaförbundet HTF:s* uppfattning strider intentionerna med ett förslag om läkarintyg för första sjukfrånvarodagen mot tidigare förslag som regeringen lämnat och som rör begränsning av arbetsgivares ansvar. Regeringen har tidigare i propositionen *Vissa socialförsäkringsfrågor m.m.*, 2006/07:59 föreslagit att arbetsgivares skyldighet att genomföra rehabiliteringsutredning skall avskaffas. Enligt det förslaget skall arbetsgivaren till Försäkringskassan i stället lämna de upplysningar som behövs för att den försäkrades behov av rehabilitering snarast skall kunna klarläggas. Enligt den angivna propositionen skall dock arbetsgivaren även fortsättningsvis svara för att de åtgärder vidtas som behövs för en effektiv rehabilitering. Vad gäller det nu aktuella förslaget anser regeringen därför att detta ligger väl i linje med regeringens övriga föreslagna åtgärder för att minska sjukfrånvaron och motverka utslagning från arbetslivet.

Det är mycket angeläget att säkra att trygghetssystemen inte överutnyttjas. I slutänden är det kollektivet av försäkrade och anställda som får bära kostnaden för ett sådant överutnyttjande. Arbetsgivarna bör därför få bättre möjligheter att kunna motverka ett felaktigt nyttjande av rätten till sjuklön och grundlös sjukfrånvaro. Möjligheten för arbetsgivare att kunna begära läkarintyg redan för den första sjukfrånvarodagen kan ha en viktig preventiv effekt så till vida att redan vetskapen om denna möjlighet kan påverka enskildas benägenhet att försöka nyttja sjuklönesystemet på ett felaktigt sätt. I egenskap av utbetalare av sjuklön är det också rimligt att samtliga arbetsgivare i särskilda fall har möjlighet att begära att arbetstagaren genom läkarintyg styrker nedsättningen av arbetsförmågan från en tidigare dag än vad som annars gäller.

Rätten för arbetsgivare att begära intyg

Mot bakgrund av det anförda bör det finnas möjlighet för en arbetsgivare att direkt av arbetstagaren begära in ett läkarintyg eller tandläkarintyg som avser förhållandena vid en tidigare tidpunkt än den som följer av huvudregeln i 8 § SjLL. Det finns redan i dag möjlighet för flera arbetsgivare att med stöd av bestämmelser i kollektivavtal begära in sådant intyg. Emellertid bör samtliga arbetsgivare ha denna möjlighet, om inte arbetsmarknadens parter har kommit överens om annat genom kollektivavtal. Några remissinstanser har ifrågasatt behovet av den föreslagna ordningen med hänvisning bl.a. till att frågan om läkarintyg bör lösas av arbetsmarknadens parter. Det finns emellertid i dag inte någon hel-

täckande reglering som ger samtliga arbetsgivare rätt att begära läkarintyg tidigare.

Försäkringskassan kan för närvarande ålägga en arbetstagare att lämna läkarintyg för att styrka nedsättning av arbetsförmågan under tid före sjunde kalenderdagen efter sjukanmälningdagen. Sådant föreläggande kan Försäkringskassan meddela bl.a. på framställning av en arbetsgivare. Det är emellertid angeläget att om möjligt förenkla och snabba på sjuk-skrivningsprocessen. Det bör därför införas en möjlighet för arbetsgivare att direkt av arbetstagaren kunna begära in läkarintyg utan att behöva vända sig till Försäkringskassan.

För de arbetsgivare som inte kan begära in intyg med stöd av något kollektivavtal möjliggör förslaget således en snabbare process. Det nu aktuella förslaget skall inte ses som en isolerad åtgärd utan ingår som en del i en uppsättning av åtgärder som syftar till att stärka arbetslinjen och att minska sjukfrånvaron. En möjlighet att på ett smidigt och snabbt sätt begära läkarintyg, när särskilda skäl motiverar det, har naturligtvis också som tidigare nämnts en preventiv effekt med avseende på överutnyttjande av sjuklönesystemet.

Enligt *Försäkringskassan* bör myndighetens möjlighet att besluta om läkarintygsföreläggande enligt lagen om sjuklön tas bort. Regeringen anser dock att möjligheten bör behållas för de arbetsgivare som föredrar att göra en framställning hos Försäkringskassan. En arbetsgivare kan beroende på t.ex. förhållanden på arbetsplatsen ha intresse av att kunna vända sig till Försäkringskassan. Regeringen anser vidare att denna möjlighet också kan reducera den risk för konflikter på arbetsplatserna som *LO*, *TCO* och *HTF* befarar att förslaget kan ge upphov till. Dessutom bör Försäkringskassan behålla möjligheten till sådant åläggande på eget initiativ. Enligt *Försäkringskassan* kommer den minskade arbetsbelastningen till följd av färre beslut om läkarintygsföreläggande att vara marginell. Mot denna bakgrund saknas det också skäl att ta bort Försäkringskassans möjlighet till läkarintygsföreläggande enligt lagen om sjuklön.

Några remissinstanser anser att det aktuella förslaget medför en förskjutning av maktförhållanden på arbetsplatserna i och med att arbetsgivarens begäran inte kan överklagas. Enligt *ordförande i FUT-delegationen* bör möjligheterna till omprövning av en begäran om läkarintyg regleras. Det kan härvid dock nämnas att den nu föreslagna ordningen med rätt för arbetsgivare att begära intyg motsvarar vad som godtagits av arbetsmarknadens parter i ett flertal kollektivavtal och att företeelsen redan tillämpas. I de fall det uppkommer tvist om sjuklön i samband med sjukfrånvaro finns det möjlighet att använda sig av sjuklönegarantin enligt 20 § SjLL.

Förutsättningarna för arbetsgivare att begära in läkarintyg som avser tid före den sjunde kalenderdagen efter sjukanmälningdagen bör lämpligen motsvara vad som gäller vid Försäkringskassans föreläggande att lämna läkarintyg för tid före den sjunde kalenderdagen. I likhet med vad som föreskrivs i 10 § SjLL bör det därför krävas särskilda skäl för att arbetsgivaren skall kunna begära att arbetstagaren lämnar läkarintyg som avser en tidigare tidpunkt än vad som annars skulle vara fallet. Ett sådant särskilt skäl kan föreligga när det exempelvis finns speciella rehabiliteringssynpunkter att beakta. Begäran bör på motsvarande sätt som Försäkringskassans läkarintygsföreläggande vidare kunna avse både

pågående sjukperioder liksom framtida. Vad gäller det senare fallet bör begäran kunna innebära att arbetstagaren med intyg skall styrka nedsättningen av arbetsförmågan från och med den första dagen i varje kommande sjukperiod. En sådan begäran bör dock inte få avse längre tid än ett år.

Ett intyg som skall lämnas på begäran av en arbetsgivare kommer i allt väsentligt även det att motsvara de intyg som i dag lämnas efter Försäkringskassans läkarintygsföreläggande enligt 10 §. Detta innebär bl.a. att intyget inte behöver innehålla närmare uppgift om vilken sjukdom arbetstagaren lider av. Enligt *Arbetsgivarverket* bör dock intyget innehålla sådan uppgift. Närmare uppgifter om enskilda personers sjukdomstillstånd anses emellertid generellt så känsliga att de omgärdas av sekretesskydd. Enligt regeringens uppfattning talar därför redan integritetsskäl mot att arbetsgivarna genom intyget skall få tillgång till uppgifter om arbetstagarnas sjukdomsförhållanden. Härtill kommer att en arbetsgivare allmänt sett inte har något större behov av att känna till själva sjukdomsdiagnosen. Det väsentliga är i stället den intygsskrivande läkarens bedömning av arbetstagarens arbetsförmåga.

Länsrätten i Östergötlands län anför i sitt remissyttrande att begäran om läkarintyg bör gälla även intyg av tandläkare. Regeringen är här av samma uppfattning och anser att den föreslagna bestämmelsen om begäran att lämna läkarintyg, i likhet med övriga bestämmelser om intyg i SjLL, även skall omfatta intyg av tandläkare.

Övriga frågor

För att motverka att en arbetstagare underlåter att lämna läkarintyg i enlighet med arbetsgivarens begäran, bör sådan underlåtenhet medföra att arbetsgivaren inte är skyldig att betala sjuklön för den återstående delen av sjuklöneperioden. En liknande ordning gäller enligt 8 § tredje stycket SjLL med avseende på Försäkringskassans beslut om föreläggande att lämna intyg enligt 10 §. I syfte att undvika oskäligen konsekvenser bör vad som nu ansetts om skyldigheten att betala sjuklön gälla endast om arbetstagaren utan godtagbart skäl har underlåtit att lämna intyg i enlighet med begäran. Enligt *Länsrätten i Östergötlands län* bör det sistnämnda gälla även vid Försäkringskassans läkarintygsföreläggande. Regeringen har dock inte funnit att några behov av en sådan ordning har framkommit. I sammanhanget kan nämnas att Försäkringskassans beslut om läkarintygsföreläggande kan omprövas och när det gäller kommande sjukperioder också överklagas. *Stockholms läns landsting* anser att det inte tydligt framgår av de föreslagna bestämmelserna att sjuklön skall utgå, om arbetstagaren senare i sjuklöneperioden styrker sin nedsatta arbetsförmåga. Regeringen anser att den föreslagna bestämmelsen om sjuklön efter begäran om läkarintyg därför skall förtydligas så att det framgår att rätt till sjuklön i aktuella fall bortfaller endast för den del av en sjuklöneperiod för vilken det saknas intyg som visar nedsättning av arbetsförmågan.

Landstinget anser vidare att samspelet mellan arbetsgivarna och intygsutfärdande läkare måste förbättras och att någon form av avtal dem emellan krävs för att garantera tillgängligheten när anställda vänder sig till vårdgivaren för intyg. TCO anser att det krävs garantier för att varje

arbetstagare skall kunna få läkarintyg den första sjukfrånvarodagen. Regeringen bedömer dock att ökningen av arbetstagare, som kommer att söka sig till hälso- och sjukvården den första sjukfrånvarodagen för att få ett intyg, inte torde få sådan omfattning att det påverkar möjligheterna att få intyg med kort varsel. Det finns som tidigare nämnts redan i dag i många fall möjlighet att kräva intyg för första dagen. Belastningen på primärvården torde således bli begränsad.

Enligt *Sveriges läkarförbund* kan förslaget medföra att patienter med större behov kan få stå tillbaka för konsultationer. Regeringen vill dock påpeka att förslaget inte innebär några förändringar i den prioriteringsordning som gäller för sjukvården.

Det bör även framdeles finnas möjlighet att genom kollektivavtal reglera frågor rörande arbetsgivares begäran om läkarintyg. Den uppräknings som finns i 2 § SjLL om i vilka hänseenden det genom kollektivavtal får göras avvikelser från SjLL bör mot denna bakgrund kompletteras. *Arbetsdomstolen* framför att det med hänsyn till ändringen i 2 § saknas behov av den i promemorian föreslagna bestämmelsen i 10 a § tredje stycket. Regeringen anser emellertid att det tydligt bör framgå att den i 10 a § andra stycket föreslagna bestämmelsen om sjuklön vid underlåtenhet att lämna läkarintyg inte heller skall tillämpas, om ett kollektivavtal innehåller föreskrifter om arbetsgivares begäran om läkarintyg för tid före den sjunde sjukfrånvarodagen. Detta bör gälla även om avtalet i och för sig inte utgör någon avvikelse från bestämmelsen om arbetsgivares begäran om läkarintyg. En bestämmelse av denna innebörd bör därför finnas i 10 a §. I annat fall skulle de nya bestämmelserna kunna inverka på tillämpningen av redan förekommande kollektivavtal.

Förslaget innebär inga förändringar vad gäller vem som skall betala patientavgifterna i samband med läkarintyg som avser tiden före den sjunde dagen i sjuklöneperioden. *Tjänstemannaförbundet HTF* anser att arbetsgivaren bör stå för kostnaden för intyg för att på så vis förebygga ett slentrianmässigt utnyttjande av möjligheten att begära läkarintyg. Regeringen anser dock att vilka förmåner en anställd skall ha rätt till från sin arbetsgivare ytterst bör avgöras av arbetsmarknadens parter. Enligt regeringens mening är det dock rimligt att arbetsgivaren betalar patientavgiften i detta sammanhang. Särskilt i de fall arbetsgivaren vill att arbetstagaren skall vända sig till en viss angiven läkare kan det vara lämpligt att arbetsgivaren åtar sig att svara för patientavgiften. Beträffande arbetsgivarens möjligheter att anvisa läkare förekommer det att detta regleras i kollektivavtal. Något förslag om lagreglering i denna fråga, såsom *Svenskt Näringsliv* och *Företagarna* föreslår, bör däremot inte läggas fram. Med hänsyn till de konsekvenser som en begäran om läkarintyg har och kan få och för att undvika missförstånd bör det införas en uttrycklig bestämmelse om att arbetsgivarens begäran om intyg skall vara skriftlig.

6 Ikraftträdande, m.m.

Regeringens förslag: Den nya bestämmelsen om begäran om läkarintyg skall träda i kraft den 1 januari 2008 och tillämpas på en sjuklöneperiod som påbörjas efter ikraftträdandet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte framfört några synpunkter på ikraftträdande eller övergångsbestämmelsen.

Skälen för regeringens förslag: Den föreslagna ordningen bör kunna börja tillämpas från och med den 1 januari 2008. Emellertid bör de nya bestämmelserna inte kunna tillämpas på en sjuklöneperiod som påbörjats före ikraftträdandet, eftersom en begäran om läkarintyg inte bör kunna få framställas i efterhand.

7 Förslagets konsekvenser

Syftet med förslaget är framförallt att förbättra arbetsgivarnas kontroll i samband med de anställdas sjukfrånvaro samt att ge arbetsgivarna ett verktyg som underlättar för dem att ta det arbetsgivaransvar som följer i samband med denna frånvaro. Det kan vara av väsentlig betydelse att en arbetsgivare tidigt i ett sjukfall får vetskap om rådande förhållanden och har möjlighet att upptäcka uppkommande behov av åtgärder, såsom rehabiliteringsinsatser, för att underlätta den anställdes återgång i arbete. Då sjuklöneperioden kan bli inledningen till en längre sjukperiod som i regel medför uttag av sjukpenning alternativt sjuk- eller aktivitetsersättning är det viktigt att se till att sjuklönesystemet nyttjas på ett adekvat sätt. Möjligheten för arbetsgivare att kunna begära läkarintyg redan för den första sjukfrånvarodagen kan enligt regeringens bedömning även ha en viktig preventiv effekt så till vida att redan vetskapen om denna möjlighet kan påverka enskildas benägenhet att försöka nyttja sjuklönesystemet på ett felaktigt sätt.

Den föreslagna ordningen kan således för samhället i stort i förlängningen bidra till såväl färre och kortare sjukperioder vilket i sin tur leder till minskade sjuklöne- och sjukpenningkostnader.

Inom hälso- och sjukvården utfärdas dagligen ett mycket stort antal intyg och utlåtanden för en mängd skilda ändamål och på begäran av olika intressenter. Förslaget som nu lämnas innebär dock ingen förändring av hälso- och sjukvårdens ansvar att utfärda intyg.

Det är svårt att göra någon säker bedömning av i vilken omfattning arbetsgivarna kommer att begära in läkarintyg med stöd av de nu föreslagna bestämmelserna. Med hänsyn till att flera arbetsgivare redan har möjlighet att med stöd av kollektivavtal begära in läkarintyg samt att nyttjandegraden förefaller vara begränsad, torde det inte uppkomma någon större ökning i antalet läkarintyg. Härtill kommer att de arbetsgivare som inte kan begära in läkarintyg med stöd av kollektivavtal i dag ändå kan göra framställning om läkarintygsföreläggande hos Försäkringskassan. Möjligheten att begära intyg för en tidigare tidpunkt skall dessutom användas endast om det finns särskilda skäl för det, exempelvis

när den anställda vid upprepade tillfällen är frånvarande från arbetet på grund av korta sjukdomsfall under en begränsad tid. Det är även rimligt att anta att de arbetsgivare som har möjlighet att hänvisa sina anställda till företagshälsovården kommer att göra det istället för att hänvisa dem till den allmänna hälso- och sjukvården. På sikt bör tidiga insatser även leda till minskad belastning för sjukvården. Sammantaget bedömer därför regeringen att belastningen på hälso- och sjukvården bör bli begränsad.

För de små företagen, som i regel är särskilt känsliga för upprepade sjukfrånvaro och återkommande kostnader för sjuklön, torde förslaget underlätta för driften av näringsverksamheten.

För Försäkringskassans del kommer sannolikt det begränsade antalet beslut om läkarintygsföreläggande att minska i och med förslagets genomförande.

Möjligheten att begära intyg syftar till att arbetstagarens förmåga att delta i arbetslivet skall understödjas. Arbetet med att bedöma och vidta tidiga och lämpliga insatser för att återföra arbetstagaren i arbete kommer genom förslaget att delvis underlättas.

Det intrång i arbetstagarens integritet som förslaget möjligen kan anses innebära skall ställas i relation till vinsten med att lämpliga åtgärder vidtas för att hjälpa denne tillbaka i arbete.

Förslaget kan innebära vissa kostnader för de anställda i de fall arbetsgivarna inte betalar arbetstagares patientavgifter.

8 Författningskommentar

2 §

I *andra stycket* görs ett tillägg om att arbetsmarknadens parter genom kollektivavtal kan göra avvikelser även från den nya bestämmelsen i 10 a §. En kompletterande bestämmelse finns i 10 a § tredje stycket, se kommentaren till den paragrafen.

10 a §

Denna paragraf, som är ny, innehåller bestämmelser om arbetsgivares begäran om att arbetstagaren vid sjukfrånvaro skall lämna intyg från läkare eller tandläkare för att styrka nedsättningen i arbetsförmågan vid en tidigare tidpunkt än som följer av huvudregeln i 8 §. I ett flertal kollektivavtal förekommer föreskrifter om att en arbetsgivare kan framställa en sådan begäran gentemot arbetstagaren. Som framgår av 2 § och kommentaren till den paragrafen kommer sådana föreskrifter i kollektivavtal att vara tillämpliga även framdeles. Bestämmelserna i förevarande paragraf gäller således endast när ett tillämpligt kollektivavtal inte reglerar frågan om arbetsgivares rätt att begära läkarintyg eller om det saknas tillämpligt kollektivavtal.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att en arbetsgivare får begära att arbetstagare lämnar intyg från läkare eller tandläkare för att styrka att det föreligger en nedsättning av arbetsförmågan tidigare än den sjunde kalenderdagen efter sjukanmälningsdagen. I bestämmelsen anges att en sådan begäran skall vara skriftlig. Om detta krav på skriftlighet inte

iakttas föreligger det inte en sådan begäran som kan ge den effekt på skyldigheten att betala sjuklön som anges i paragrafens andra stycke.

Förutsättningarna för att en arbetsgivare med stöd av denna bestämmelse skall få begära sådant intyg sammanfaller med vad som gäller för att Försäkringskassan med stöd av nuvarande bestämmelser i 10 § skall kunna ålägga en arbetstagare att lämna intyg som avser en tidigare tidpunkt än vad som normalt gäller. Detta innebär att en sådan begäran får göras endast om det föreligger särskilda skäl för det. Sådana skäl kan enligt förarbetena till lagen om sjuklön (prop. 1990/91:181 s. 76) föreligga såväl när det finns speciella rehabiliteringssynpunkter att beakta som när kontrollsynpunkter talar för tidigareläggning av kravet på intyg. Ett exempel på när förutsättningarna för tidigareläggning kan tänkas vara uppfyllda är att arbetstagaren har många korta sjukdomsfall under en begränsad tid utan att ha haft kontakt med läkare och utan att det har framkommit något som tyder på att han eller hon lider av någon kronisk sjukdom eller liknande.

I likhet med vad som gäller vid Försäkringskassans åläggande enligt 10 § skall arbetstagaren genom intyget styrka nedsättning i arbetsförmågan vid en tidigare tidpunkt än som annars följer av 8 §. Detta innebär följande. En begäran som hänför sig till en pågående sjuklöneperiod kan innebära att intyget skall styrka nedsättning i arbetsförmågan vid en tidigare tidpunkt än den sjunde dagen efter sjukanmälningdagen. Såvitt gäller framtida sjukperioder kan en sådan begäran om läkarintyg innebära att intyget skall avse nedsättning i arbetsförmågan från och med den första dagen av sjukperioden. En begäran som tar sikte på kommande sjukperioder får i likhet med Försäkringskassans åläggande att lämna läkarintyg inte avse längre tid än ett år. På samma sätt som gäller för intyg enligt 8 § behöver inte intyget innehålla uppgift om sjukdomsdiagnos.

Paragrafens *andra stycke* innehåller en bestämmelse om den effekt som inträder om en arbetstagare inte lämnar något intyg enligt en begäran, som har gjorts med stöd av första stycket, dvs. inte lämnar ett intyg som styrker nedsättning av arbetsförmågan under avsedd tid. I sådant fall föreligger det för arbetsgivaren inte någon skyldighet att betala sjuklön för den aktuella sjuklöneperioden såvitt avser den tid för vilken det inte har lämnats intyg. Lämnas ett intyg som styrker nedsättning i arbetsförmågan under en senare del av sjuklöneperioden, föreligger det dock skyldighet att betala sjuklön för denna del.

Om arbetstagaren gör sannolikt att det finns godtagbart skäl till att han eller hon inte har lämnat begärt intyg, upphör emellertid inte skyldigheten att betala sjuklön. Detta innebär att det skall ha varit ursäktligt att intyg inte har lämnats för den avsedda tiden. Exempel på sådan ursäktlighet kan vara att arbetstagaren, trots att han eller hon har försökt, inte har lyckats få tid hos läkare inom rätt tid. Ett annat exempel kan vara att det med hänsyn till sjukdomsförloppets speciella karaktär har funnits fysiska hinder mot att transportera sig till en läkare.

Bestämmelserna i 27 § är tillämpliga om det uppkommer tvist om det har funnits fog för att begära intyg enligt första stycket eller om det har förelegat godtagbart skäl enligt andra stycket för att inte ha lämnat intyg för avsedd tid.

I paragrafens *tredje stycke* finns en bestämmelse som begränsar tillämpningen av bestämmelserna i andra stycket denna paragraf. Om ett kollektivavtal av det slag som avses i 2 § andra stycket, dvs. ett avtal som har slutits eller godkänts på den nivå som anges där, innehåller föreskrifter om en fråga som regleras i första stycket, skall bestämmelsen i andra stycket inte tillämpas. Detta gäller oavsett om regleringen i kollektivavtalet utgör en avvikelse från bestämmelsen i första stycket denna paragraf.

Lagförslag i promemorian Läkarintyg för första sjukfrånvarodagen

Bilaga 1

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

Härigenom förskrivs i fråga om lagen (1991:1047) om sjuklön

dels att 2 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Ett avtal som innebär att arbetstagarens rättigheter enligt denna lag upphävs eller inskränks är ogiltigt i den delen.

Utan hinder av första stycket får avvikelser göras från 8 § andra stycket och 9 § genom kollektivavtal som på arbetstagsidan har slutits eller godkänts av en sådan central arbetstagarorganisation som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Den närmare beräkningen av sjuklönens storlek enligt 6 § får också bestämmas på det sättet. En arbetsgivare som är bunden av ett sådant kollektivavtal får tillämpa avtalet även på arbetstagare som inte tillhör den avtalslutande arbetstagarorganisationen, under förutsättning att de sysselsätts i arbete som avses med avtalet och inte omfattas av något annat tillämpligt kollektivavtal.

Utan hinder av första stycket får avvikelser göras från 8 § andra stycket, 9 och 10 a §§ genom kollektivavtal som på arbetstagsidan har slutits eller godkänts av en sådan central arbetstagarorganisation som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Den närmare beräkningen av sjuklönens storlek enligt 6 § får också bestämmas på det sättet. En arbetsgivare som är bunden av ett sådant kollektivavtal får tillämpa avtalet även på arbetstagare som inte tillhör den avtalslutande arbetstagarorganisationen, under förutsättning att de sysselsätts i arbete som avses med avtalet och inte omfattas av något annat tillämpligt kollektivavtal.

10 a §

En arbetsgivare får, om det finns särskilda skäl för det, begära att arbetstagaren genom intyg från läkare styrker nedsättningen av arbetsförmågan under tid som anges i 10 § första stycket 1 och 2 samt 10 § andra stycket. En sådan begäran skall vara skriftlig.

Har arbetstagaren utan godtagbart skäl underlåtit att lämna ett intyg efter en begäran enligt första stycket, föreligger det inte skyldighet att utge sjuklön för den åter-

stående delen av den aktuella Bilaga 1
sjuklöneperioden.

*Om en fråga som avses i första
stycket regleras i ett tillämpligt
kollektivavtal, tillämpas inte
bestämmelserna i första och andra
stycket.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008 och tillämpas på en sjuklöneperiod som påbörjas efter ikraftträdandet.

Promemorian ”Läkarintyg för första sjukfrånvarodagen”.

1. Göta hovrätt
2. Södertälje tingsrätt
3. Kammarrätten i Göteborg
4. Länsrätten i Östergötlands län
5. Försäkringskassan
6. Socialstyrelsen
7. Myndigheten för handikappolitisk samordning – Handisam
8. Stockholms läns landsting
9. Landstinget Västernorrland
10. Arbetsgivarverket
11. Arbetsdomstolen
12. Handikappförbundens samarbetsorgan
13. Sveriges Kommuner och Landsting
14. Svenskt Näringsliv
15. Tjänstemännens Centralorganisation
16. Sveriges Akademikers Centralorganisation
17. Landsorganisationen i Sverige
18. Delegationen för åtgärder mot felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen (Fi 2005:03)

Härutöver har yttranden även inkommit från Företagarna, Lärarnas riksförbund, Sveriges läkarförbund samt Tjänstemannaförbundet HTF.